

POLITIET
KRIPOS

Politidirektoratet

NCIS Norway

Pr e-post

Deres referanse:
201604978

Vår referanse:
201602702

Sted, dato
Oslo, 30.01.2017

HØRINGSUTTALELSE – BRUK AV TVANG VED BIOMETRISK AUTENTISERING

Kripos viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 14. desember 2016 om endringer i straffeprosessloven § 199a, med tilhørende e-post fra Politidirektoratet av 28. desember 2016. Kripos er innvilget forlenget frist for merknader, fastsatt til 1. februar 2017.

Kripos støtter departementets vurderinger vedrørende politiets behov for å kunne benytte biometrisk autentisering for adgang til datasystemer. Vår erfaring er at biometriske kjennetegn i stadig større grad erstatter skriftlig kode som adgangsnøkkel til datasystem som er gjenstand for ransaking eller gransking. Det vurderes derfor helt nødvendig å få på plass en lovhjemmel som gir politiet mulighet til å pålegge slik autentisering, om nødvendig ved bruk av tvang.

Kripos er enig i at det aktuelle forslaget til endring av straffeprosesslov § 199a ikke vil være i strid med EMK artikkel 8, all den tid det aktuelle inngrepet består av en kortvarig og relativt beskjeden maktanvendelse. Dette vil etter vår vurdering være situasjonen både ved den tvangsmessige lesing av fingeravtrykk og ved de andre typer fremtvungne opptak av biometriske kjennetegn det her legges opp til.

Vi deler også vurderingen av at endringsforslaget ikke vil være i strid med selvinkrimineringsvernet, Innfortolket i EMK art. 6 nr. 1 og som følger av Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) art. 14 nr. 3 bokstav g. Vi vil likevel bemerke at vi ikke uten videre kan stille oss bak det som i høringsnotatet kan oppfattes som en generell uttalelse om at "*.....mistenktes rett til taushet [vil] stå i veien for å gjennomføre stemmegjenkjenning.*" (høringsnotatets side 6). I den grad departementet her sikter til at en mistenkt i medhold av

Kripos/

Post: Pb. 8163 Dep., 0034 Oslo
Besøk: Brynsalléen 6, 0657 Oslo
www.politi.no/kripos

Telefon: (+47) 23 20 80 00
Telefaks: (+47) 23 20 88 80
E-post: kripos@politi.no

Org. nr: 974 760 827

straffeprosessloven § 232, 1. ledd ikke har plikt til å forklare seg om det forhold saken gjelder, er vi enige i uttalelsen. Dette må imidlertid ikke forveksles med en generell rett til å kunne forholde seg taus ovenfor politiet. Som det også fremgår av høringsnotatet retter selvinkrimineringsvernet seg først og fremst mot å fremtvinge selvinkriminerende forklaringer. I dette ligger ikke uten videre et generelt vern mot at politiet kan benytte identifiserende kjennetegn i mistenktes stemme til å åpne et datasystem. Samtidig ser Kripos at det kan oppstilles eksempler der selvinkrimineringsvernet vil forhindre at politiet tvangsmessig kan pålegge mistenkte å avlegge stemmeprøve eller lignende. I særlig grad der åpning av datasystemet forutsetter at mistenkte fremsier en selvvalgt setning (såkalt "passphrase"). Slike eksempler kan derimot ikke tas til inntekt for at stemmegjenkjenning på generelt grunnlag er en type biometrisk kjennetegn som politiet ikke har anledning til å benytte seg av ved tvangsmessig åpning av et datasystem.

Vedrørende spørsmålet om hvem som skal ha myndighet til å gi slike pålegg og beslutte bruk av tvang, foreligger det etter vårt syn vektige argumenter for at myndigheten bør legges til politiet på stedet. For det første går den teknologiske utvikling i den retning at databærere etter en gitt tid låses automatisk for muligheten å kunne åpnes ved hjelp av biometri. Dette tidsvinduet blir stadig kortere. For det andre vil politiet i mange situasjoner ikke har kontroll med innholdet på et datasystem før man faktisk har oppnådd tilgang. Det vises her til at innholdet på de databærere politiet ønsker å aksessere kan endres fra andre enheter. Det er eksempelvis mulig å "fjernslette" alt innhold på en telefon. Kripos anser det således som kritisk at politiet skaffer seg adgang så raskt som mulig. Til sist bemerker Kripos at den enkelte polititjenestemann også i dag har kompetanse til å beslutte bruk av makt / tvang i forbindelse med gjennomføring av ransaking, herunder ved ransaking av person¹.

Kripos er enig med departementet i at det er naturlig å innta aktuell lovregulering i straffeprosessloven § 199a. I normaltilfellene vil autentisering være aktuelt som ledd i en ransaking, og det er derfor naturlig å plassere bestemmelsen i straffeprosessloven kap. 15. Kripos ser imidlertid at det vil kunne oppstå situasjoner hvor den biometriske autentiseringen foretas på et senere tidspunkt enn da man sikret seg fysisk kontroll over databæreren. Hvorvidt denne handlingen er å betrakte som granskning av et beslag eller som en fortsatt ransaking vil, som også departementet skriver, kunne variere beroende på de konkrete omstendigheter og den til enhver tid gjeldende rett. Kripos er enig i at slike pålegg og eventuelle tvangsmessige tiltak må kunne gjennomføres uavhengig av om disse knyttes til en ransaking eller en granskning.

¹ Kommentirutgaven til Straffeprosessloven § 200 (kommentarutgaver.no): Annet ledd hjemler bruk av makt ved husransaking. Tilsvarende er ikke sagt uttrykkelig for *personlig* ransaking, men også da kan nødvendig fysisk makt benyttes, se også [Strpl.kom. innst. s. 252](#). (Tilsvarende gjelder for øvrig også ved gjennomføring av andre lovbestemte tvangsmidler, for eksempel blodprøve etter vegtrafikkloven [§ 22a](#). Hvis ikke, ville en lovlig iverksettelse ofte ikke kunne finne sted.)

All den tid straffeprosessloven ikke inneholder særlige regler vedrørende denne type gransking, kan et alternativ være at man inntar granskningsalternativet i det utkast til nytt første ledd som departementet har foreslått, for eksempel slik:

"Ved ransaking eller gransking av et datasystem kan politiet pålegge enhver som har befatning med datasystemet å gi nødvendige opplysninger for å gi tilgang til datasystemet eller å åpne det ved bruk av biometrisk autentisering."

I forbindelse med spørsmålet om hvem tvangshjemmelen bør gjelde overfor, er Kripos enig med Straffeprosesslovutvalget i at tvang bør kunne benyttes ovenfor enhver som motsetter seg pålegg om biometrisk autentisering når det er nødvendig for å gjennomføre et tvangstiltak. Igjen vises det til at det i alminnelighet vil være snakk om en kortvarig og lite inngripende tvangsbruk, som samtidig vil ha stor potensiell verdi i politiets arbeid med å oppklare kriminalitet. Vi vil i den forbindelse gjøre oppmerksom på at straffeloven (1902) § 339 ikke ble videreført i forbindelse med innføringen av ny straffelov. Dette innebærer at det etter gjeldende rett ikke er noen reell straffetrussel tilknyttet de plikter som foreslås omfattet av strpl § 199a, 1. ledd. Med andre ord kan disse pålegg miste sin virkning dersom politiet ikke samtidig gis adgang til å følge opp med tvang.

I forlengelsen av dette understreker Kripos at opplysningsplikten i straffeprosessloven § 199a ble vedtatt som en direkte konsekvens av ratifikasjonen av Budapestkonvensjonen (Convention on Cybercrime, 23.11.2001). Konvensjonens artikkel 19 nr. 4 pålegger konvensjonsstatene å gi regler om opplysningsplikt under ransaking av et datasystem. Det fremgår av Ot.prp.nr.40 (2004-2005) at opplysningsplikten i rimelig utstrekning skal omfatte forhold som er nødvendige for å kunne gjennomføre ransakingen. All den tid adgangskontroll til datasystemer i stadig større grad baserer seg på biometrisk autentisering taler konvensjonsforpliktelsen etter vår vurdering for en lovhjemmel som i tilstrekkelig grad kan følges opp gjennom bruk av tvang.

Som også understreket av departementet vil det alminnelige forholdsmessighetsprinsipp gjelde for all bruk av tvangsmidler, jf. straffeprosessloven § 170a og EMK. I lys av dette fremstår det etter vår vurdering som noe unødvendig å presisere dette ytterligere i selve ordlyden i strpl § 199a.

I tråd med våre vurderinger over, kan et alternativ til departementets forslag til nytt annet ledd være at Straffeprosesslovutvalgets formulering om tvangsgjennomføring tilføyes som et nytt annet punktum i bestemmelsens første ledd. Ny § 199a kan da for eksempel lyde slik:

"Ved ransaking eller gransking av et datasystem kan politiet pålegge enhver som har befatning med datasystemet å gi nødvendige opplysninger for å gi tilgang til datasystemet eller å åpne det ved bruk av biometrisk autentisering. Motsetter vedkommende seg autentiseringen, kan den gjennomføres med tvang."

Med hilsen

Ketil Haukaas

Saksbehandler:
Padv Ole Kristian Bjørge

Kopi:
Det nasjonale statsadvokatembetet